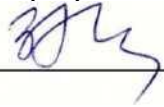

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка**

кафедра історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Іван ЗУЛЯК

«28» серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Культурна антропологія»
(шифр і назва навчальної дисципліни)**

напрямок підготовки **ВКультура, мистецтво та гуманітарні науки**
спеціальність **В9 Історія та археологія**
інститут, факультет, відділення **історичний**

2025–2026 навчальний рік

Робоча програма «Культурна антропологія» для здобувачів другого рівня вищої освіти за напрямом підготовки В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, спеціальністю В9«Історія та археологія».

Розробник: Зуляк Іван Степанович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук. Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року.

Завідувач кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук,
доктор історичних наук, професор

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and strokes, positioned above a horizontal line.

Іван ЗУЛЯК

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Історія та археологія
2	Спеціальність	В9 Історія та археологія
3	Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
4	Рівень вищої освіти	другий рівень вищої освіти
5	Форма навчання	денна
6	Статус дисципліни	обов'язкова, професійна підготовка
7	Мова навчання	українська
8	Курс	2
9	Семестр	3
10	Обсяг дисципліни в кредитах	3
11	Загальна кількість годин	90
12	Кількість змістових модулів	2
13	Аудиторні заняття (год.)	30
14	Лекції (год.)	10
15	Семінарські заняття (год.)	20
16	Самостійна робота (год.)	60
17	Вид ІНДЗ	реферативно-аналітична доповідь
18	Форма підсумкового контролю	залік

2. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Культурна антропологія» є формування у здобувачів другого рівня вищої освіти системного та цілісного уявлення про культурне різноманіття людства, закономірності виникнення, розвитку й функціонування культур, а також про взаємозв'язок культурних, соціальних, історичних і духовних чинників у процесі становлення людини та суспільства. Курс скерований на оволодіння основними теоретико-методологічними підходами культурної антропології, розвиток навичок аналізу культурних явищ і процесів, розуміння специфіки міжкультурної взаємодії та формування толерантного ставлення до культурного різноманіття сучасного світу.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямків та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

ПРН01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПРН02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна вивчається в третьому семестрі, тому базується на знаннях, уміннях і навичках, здобутих під час опанування низки обов'язкових компонентів освітньої програми першого й другого семестрів:

«Цифрові технології в освіті і науці: тренінг-курс» (ОК 3): скерований на набуття практичного досвіду використання сучасних цифрових засобів, інформаційних систем, електронних ресурсів і баз даних, а також технологій пошуку, систематизації та опрацювання інформації, що створює основу для застосування інструментарію Digital History і методів OSINT;

«Методика наукових досліджень» (ОК 1): закладає методологічні засади самостійної наукової роботи, розвиває вміння формулювати дослідницькі проблеми, визначати мету й завдання, обґрунтовувати та перевіряти гіпотези, добирати адекватні методи пізнання, а також засвоювати норми академічної доброчесності й культуру наукового письма;

«Архівні інформаційні ресурси» (ОК 14): дає знання про організацію архівних установ, принципи формування архівних фондів, специфіку пошуку документів і прийоми джерелознавчого аналізу, що формує підґрунтя для роботи не лише з письмовими, а й з усними, візуальними та цифровими історичними джерелами;

«Філософія науки» (ОК 2): формує теоретико-методологічну основу для осмислення природи наукового знання, зміни наукових парадигм, розвиває критичне мислення й створює інтелектуальне підґрунтя для осмислення проблем деколонізації знання та досліджень колективної й культурної пам'яті (Memory Studies);

«Теорія та методологія історичних досліджень» (ОК 9): закладає розуміння наукових шкіл і парадигм, лінгвістичного (наративного) повороту, Memory Studies, некласичних підходів до історичного пізнання та етичних засад історичної науки, що є теоретичною основою антропологічного аналізу культури;

«Історія української історичної думки» (ОК 11): знайомить з антропологічним, лінгвістичним і культурним «поворотами», історією уявлень, мікроісторією, гендерними дослідженнями та деколонізацією історіографії, що дає підґрунтя для осмислення культурної ідентичності й культурної динаміки;

«Історичне музеєзнавство» (ОК 13): формує розуміння музею як простору збереження матеріальної та нематеріальної спадщини й історичної пам'яті, а також навички роботи з предметами матеріальної культури як історичними джерелами;

«Новітні методики археологічних досліджень» (ОК 7): ознайомлює з антропологічними й природничо-науковими методами вивчення археологічних матеріалів, що дозволяє співвідносити археологічні дані з проблемами антропогенезу та походження культури;

«Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» (ОК 4): формує навички читання й аналізу іншомовної наукової літератури, значна частина якої з культурної антропології є іншомовною.

Паралельно в третьому семестрі вивчаються «Міжнародні відносини і зовнішня політика України» (ОК 12) та виробнича педагогічна практика (ОК 16): результати дисципліни використовуються для осмислення міжкультурної взаємодії, ідентичності й політики пам'яті, у науково-педагогічній діяльності, а також під час підготовки кваліфікаційної роботи (А 1).

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи «Культурної антропології»

Тема 1. Вступ до культурної антропології

Предмет, об'єкт і завдання культурної антропології. Місце культурної антропології в системі гуманітарного та соціального знання, її взаємозв'язок з історією, етнологією, соціологією, філософією, археологією, психологією та культурологією. Основні етапи становлення культурної антропології як наукової дисципліни. Формування уявлень про культуру та її різноманіття в європейській науковій традиції. Основні напрями, школи та теоретико-методологічні підходи культурної антропології. Методи антропологічного дослідження, зокрема спостереження, польове дослідження, включене спостереження, інтерв'ювання, порівняльний та міждисциплінарний аналіз. Значення культурної антропології для осмислення культурного різноманіття, міжкультурної взаємодії та процесів, що відбуваються в сучасному глобалізованому суспільстві.

Тема 2. Антропогенез та проблеми походження культури

Основні концепції походження та еволюції людини. Антропогенез як складний і тривалий процес біологічного та соціокультурного становлення людства. Співвідношення біологічних, соціальних і культурних чинників у формуванні людини сучасного типу. Праця, комунікація, колективна діяльність, розвиток мислення та мови як важливі передумови становлення людської

культури. Основні підходи до пояснення походження культури та її ранніх форм. Роль символічної діяльності, ритуалу, міфологічного мислення, вірувань і соціальних норм у процесі культурогенезу. Проблема співвідношення природи і культури в розвитку людини. Значення археологічних, антропологічних та етнографічних джерел для реконструкції ранніх етапів культурного розвитку людства.

Тема 3. Основні компоненти культури

Поняття структури культури та основні підходи до визначення її складових. Матеріальна і духовна культура, особливості їхнього взаємозв'язку та взаємовпливу. Мова як універсальний засіб комунікації, збереження та передавання культурного досвіду. Символи, знаки та значення в системі культури. Цінності, норми, традиції, звичаї та соціальні правила як механізми регулювання поведінки людини і функціонування суспільства. Вірування, знання, міфи та світоглядні уявлення як складові духовного життя соціальних спільнот. Культурні інститути та механізми соціалізації особистості. Особливості передавання, засвоєння та відтворення культурних зразків між поколіннями. Динаміка культури, співвідношення традицій та інновацій у процесі її розвитку.

Тема 4. Культура, мистецтво і людина

Мистецтво як специфічна форма духовної та творчої діяльності людини і важливий складник культури. Основні підходи до визначення сутності, функцій та суспільного значення мистецтва. Походження мистецтва та його зв'язок із ранніми формами людської діяльності, ритуалом, міфологією та релігійними уявленнями. Види та форми мистецтва, їхня історична і культурна зумовленість. Художня творчість як спосіб пізнання, осмислення та інтерпретації людиною навколишнього світу. Роль мистецтва у формуванні індивідуальної та колективної свідомості, системи цінностей, культурної пам'яті та суспільної ідентичності. Взаємодія мистецтва з іншими сферами культури та його значення у процесах міжкультурної комунікації.

Тема 5. Культурна ідентичність

Поняття ідентичності та основні теоретичні підходи до її вивчення в гуманітарних і соціальних науках. Культурна ідентичність як усвідомлення особою або спільнотою своєї належності до певної культурної традиції, системи цінностей, символів і соціокультурного досвіду. Основні чинники формування культурної ідентичності: мова, історична пам'ять, традиції, релігійні та світоглядні уявлення, звичаї, символи та культурні практики. Співвідношення індивідуальної, групової, етнічної, національної, регіональної та глобальної ідентичностей. Роль культурної пам'яті у процесах збереження та відтворення ідентичності. Вплив глобалізації, міграційних процесів, міжкультурних контактів і цифрового середовища на трансформацію сучасних ідентичностей. Проблеми культурної самоідентифікації, збереження культурного різноманіття та формування міжкультурного діалогу в сучасному суспільстві.

Модуль 2. Антропологічний вимір «Культурної антропології»

Тема 6. Соціальні структури та організація суспільства

Поняття соціальної структури та основні підходи до її вивчення в культурній антропології. Суспільство як складна система соціальних зв'язків, відносин та інститутів. Основні форми соціальної організації людських спільнот у процесі історичного розвитку. Родина, рід, громада, плем'я, етнічна група та інші форми соціальної інтеграції. Соціальні ролі, статуси та механізми регулювання взаємодії між членами суспільства. Системи спорідненості та їхнє значення для організації соціального життя. Влада, авторитет, лідерство та механізми соціального контролю в різних культурах. Соціальна стратифікація, нерівність і диференціація як складові суспільної організації. Взаємозв'язок соціальних структур, культурних норм і цінностей у процесі функціонування та розвитку суспільства.

Тема 7. Культурна динаміка та її зміни

Поняття культурної динаміки та основні чинники трансформації культурних систем. Закономірності виникнення, розвитку, поширення та зникнення культурних явищ. Традиція та інновація як взаємопов'язані складові культурного розвитку. Основні механізми культурних змін: культурна дифузія, запозичення, акультурація, асиміляція, модернізація та глобалізація. Внутрішні й зовнішні чинники культурної трансформації. Вплив соціальних, економічних, політичних, технологічних та екологічних процесів на розвиток культури. Проблеми збереження культурної спадщини в умовах суспільних змін. Особливості взаємодії локальних, національних і глобальних культурних процесів у сучасному світі.

Тема 8. Людина і культурне середовище

Поняття культурного середовища та його роль у формуванні особистості й соціальних спільнот. Взаємодія людини з природним, соціальним і культурним оточенням. Процеси соціалізації та інкультурації як основні механізми засвоєння культурного досвіду. Вплив мови, традицій, системи цінностей, соціальних норм і культурних практик на формування світогляду та моделей поведінки людини. Культурна адаптація особистості до змінних умов суспільного розвитку. Простір, місце та культурний ландшафт як чинники формування колективної та індивідуальної ідентичності. Проблеми взаємодії людини з різними культурними середовищами в умовах мобільності, міграції, урбанізації та глобалізації. Особливості функціонування культурного середовища в сучасному цифровому просторі.

Тема 9. Прикладна культурна антропологія

Предмет, завдання та основні напрями прикладної культурної антропології. Використання антропологічних знань і методів для аналізу та розв'язання актуальних проблем суспільного розвитку. Особливості застосування антропологічних досліджень у сферах освіти, соціальної політики, охорони культурної спадщини, міжкультурної комунікації, міграційних процесів, медіа, бізнесу та управління. Польове дослідження як важливий інструмент отримання й інтерпретації інформації про культурні практики та соціальні взаємодії. Етичні

засади прикладних антропологічних досліджень і відповідальність дослідника перед суспільством та досліджуваними спільнотами. Значення культурно-антропологічного підходу для розроблення практичних стратегій, спрямованих на врахування культурного різноманіття та потреб різних соціальних груп.

Тема 10. Культурна антропологія: сучасні виклики і перспективи

Сучасний стан і основні напрями розвитку культурної антропології в умовах глобальних суспільних трансформацій. Вплив глобалізації, цифровізації, розвитку інформаційних технологій, міграційних процесів та міжкультурних контактів на предметне поле антропологічних досліджень. Новітні форми культури та трансформація традиційних культурних практик у цифровому середовищі. Проблеми збереження культурного різноманіття, захисту культурної спадщини та підтримки культурних прав різних спільнот. Дослідження ідентичностей, пам'яті, деколонізаційних процесів, гендерних і соціальних відносин як важливі напрями сучасної культурної антропології. Етичні та методологічні виклики, пов'язані з розвитком цифрових технологій і використанням нових джерел інформації. Перспективи міждисциплінарного розвитку культурної антропології та її значення для осмислення глобальних і локальних процесів сучасності.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	у сього	у тому числі			
		лекції	семінарс ькі заняття	індивіду альна робота	самостій на робота
Модуль 1.Теоретичні основи «Культурної антропології»					
1	2	3	4	6	7
Тема 1.Вступ до культурної антропології.	10	2	2	-	6
Тема 2. Антропогенез та проблеми походження культури.	8	-	2	-	6
Тема 3.Основні компоненти культури.	8	-	2	-	6

Тема 4.Культура, мистецтво і людина.	8	-	2	-	6
Тема 5. Культурна ідентичність.	10	2	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	44	4	10	-	30
Модуль 2. Антропологічний вимір «Культурної антропології»					
Тема 6. Соціальні структури та організація суспільства.	8	-	2	-	6
Тема 7.Культурна динаміка та її зміни.	10	2	2	-	6
Тема 8.Людина і культурне середовище.	10	2	2	-	6
Тема 9. Прикладна культурна антропологія.	8	-	2	-	6
Тема 10. Культурна антропологія: сучасні виклики і перспективи.	10	2	2	-	6
Разом за змістовим модулем 2	46	6	10		30
Усього годин	90	10	20	-	60

5.3. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількіс ть годин
3		

/п		
Модуль 1.Теоретичні основи «Культурної антропології»		
1.	Культура як предмет культурно-антропологічного осмислення: теоретико-методологічні підходи до визначення феномену культури.	2
2.	Культурна ідентичність як антропологічний феномен: механізми формування, трансформації та відтворення колективної належності.	2
Модуль 2. Антропологічний вимір «Культурної антропології»		
3.	Культурна динаміка та механізми трансформації культурних систем: традиція, інновація і культурна спадкоємність.	2
4.	Людина в системі культурного середовища: механізми соціалізації, інкультурації та культурної адаптації.	2
5.	Культурна антропологія в умовах глобалізації: трансформація предметного поля та методологічних підходів.	2
Всього годин		10

5.4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1.Теоретичні основи «Культурної антропології»		
1.	Становлення «Культурної антропології» та формування її предметно-методологічного поля.	2
2.	Еволюція людини та виникнення культури: сучасні наукові концепції.	2
3.	Культурні цінності, норми, символи та способи трансляції культурного досвіду.	2
4.	Антропологічний вимір художньої творчості та культурної діяльності людини.	2
5.	Механізми формування культурної належності та самоідентифікації особистості.	2
Модуль 2. Антропологічний вимір «Культурної антропології»		
6.	Спорідненість, соціальні інститути та форми організації людських спільнот.	2

7.	Традиція, інновація та механізми трансформації культурних систем.	2
8.	Процеси соціалізації та інкультурації в контексті взаємодії людини і культури.	2
9.	Антропологічні знання у практиці суспільного та культурного розвитку.	2
10.	Трансформація культурної антропології в умовах глобалізації, цифровізації та культурних змін.	2
Всього годин		20

5.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Теоретичні основи «Культурної антропології»		
1.	Становлення культурної та соціальної антропології у західноєвропейській і американській науковій традиції: концептуальні засади та основні етапи розвитку.	6
2.	Концепція культурного матеріалізму М. Гарріса: методологічні засади та інтерпретація культурних процесів.	6
3.	Взаємозв'язок еволюційних концепцій Т. Мальтуса і Ч. Дарвіна та їхній вплив на розвиток антропологічної думки.	6
4.	Концепція неолітичної революції Г. Чайлда: передумови, зміст та історико-культурне значення.	6
5.	Модерн і постмодерн як соціокультурні парадигми: зміст, характерні ознаки та трансформація культурного досвіду.	6
Модуль 2. Антропологічний вимір «Культурної антропології»		
6.	Історико-антропологічний підхід до дослідження культури та процесу становлення людини.	6
7.	Міф як форма культурної репрезентації світу та складова традиційного світогляду.	6
8.	Шлюбні відносини як культурно детермінований соціальний інститут: антропологічні інтерпретації.	6
9.	Культурні цінності як механізм акумуляції, трансляції та репрезентації соціального досвіду.	6
10.	Ритуал як форма культурної практики: структура, функції та соціальне значення.	6
Всього годин		60

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми
1.	Культура як універсалія чи соціокультурна конструкція?
2.	Природа і культура в процесі становлення людини.
3.	Антропогенез і культурогенез: паралельні чи взаємозумовлені процеси?
4.	Еволюціонізм у культурній антропології: наукова парадигма чи прояв європоцентризму?
5.	Культурний релятивізм і проблема універсальних цінностей.
6.	Мова як механізм формування та трансляції культурної реальності.
7.	Символ як засіб конструювання культурної реальності.
8.	Міф і раціональність: альтернативні чи взаємодоповнювальні способи осмислення світу?
9.	Ритуал як механізм соціальної інтеграції.
10.	Культурні цінності та соціальні норми: механізми регуляції людської поведінки.
11.	Традиція та інновація: конфлікт чи механізм культурного розвитку?
12.	Культурна дифузія та проблема культурних запозичень.
13.	Акультурація та асиміляція: різні моделі міжкультурної взаємодії.
14.	Культурна ідентичність як результат спадкоємності чи конструювання?
15.	Історична пам'ять як чинник формування культурної ідентичності.
16.	Глобалізація і культурне різноманіття: уніфікація чи поява нових форм культурної гібридизації?
17.	Цифрове середовище як новий простір культурної антропології.
18.	Віртуальні спільноти як нові форми соціальної організації.
19.	Мистецтво як форма культурної пам'яті.
20.	Культурне середовище та формування особистості.
21.	Культурні конфлікти: зіткнення цінностей чи наслідок відмінностей у соціальному досвіді?
22.	Деколонізація культурної антропології: переосмислення класичних підходів до вивчення «інших» культур.
23.	Етичні межі антропологічного дослідження.
24.	Культурна антропологія перед викликами ХХІ ст.
25.	Культурні цінності та соціальні норми: механізми регуляції людської поведінки.

6. Форми та методи навчання

Організація освітнього процесу з навчальної дисципліни **«Культурна антропологія»** ґрунтується на поєднанні теоретичної підготовки, аналітичної роботи та практичного застосування культурно-антропологічного інструментарію. Методика викладання спрямована на формування у здобувачів освіти системного розуміння культури як складного соціокультурного феномену, розвиток критичного та аналітичного мислення, здатності інтерпретувати культурні явища в їхньому історичному, соціальному та символічному контекстах. Реалізація освітніх завдань передбачає використання студентоцентрованого, компетентнісного, проблемно-орієнтованого та дослідницького підходів, а також створення умов для самостійної пізнавальної діяльності здобувачів.

Форми навчання. Основними формами організації освітнього процесу є лекційні та семінарські заняття, індивідуальна й самостійна робота здобувачів освіти. Лекційні заняття скеровані на систематизований виклад теоретичних положень культурної антропології, характеристику основних наукових концепцій, шкіл і напрямків, а також розгляд актуальних дискусій щодо природи культури, культурного різноманіття, ідентичності та міжкультурної взаємодії. Застосування проблемних та інтерактивних лекцій сприяє формуванню навичок критичного осмислення наукових концепцій і зіставлення альтернативних підходів.

Семінарські заняття передбачають активне обговорення теоретичних і прикладних аспектів культурно-антропологічних досліджень, аналіз наукової літератури, першоджерел, етнографічних матеріалів та конкретних культурних практик. Особливе значення надається семінарам-дискусіям, під час яких здобувачі мають можливість аргументовано представляти власні позиції, здійснювати порівняльний аналіз культурних явищ та оцінювати різні способи їх наукової інтерпретації.

Індивідуальна робота здобувачів освіти є важливою складовою освітнього процесу та спрямована на поглиблення й систематизацію теоретичних знань, розвиток аналітичних, дослідницьких і комунікативних компетентностей, а також формування навичок самостійного опрацювання наукової інформації. Її зміст орієнтований на розширене вивчення теоретичних концепцій культурної антропології, аналіз культурних практик, соціокультурних процесів, форм ідентичності, традицій, символічних систем та актуальних проблем функціонування культури.

Індивідуальна робота передбачає виконання здобувачами навчально-дослідницьких завдань, що потребують самостійного визначення проблеми, пошуку та критичного опрацювання наукових джерел, зіставлення різних теоретичних позицій, формулювання аргументованих висновків і представлення результатів дослідження. Тематика завдань може охоплювати проблеми походження та розвитку культури, культурної динаміки, культурної ідентичності, соціальної організації, міжкультурної взаємодії, культурної пам'яті, традиційних і сучасних культурних практик.

Основними формами індивідуальної роботи є аналітичні есе, реферативно-дослідницькі роботи, підготовка наукових повідомлень і доповідей, презентацій, порівняльних таблиць та концептуальних схем, аналіз конкретних культурних кейсів, опрацювання етнографічних матеріалів, а також виконання індивідуальних навчально-дослідних проєктів. Окремі завдання можуть передбачати проведення міні-досліджень із використанням методів спостереження, аналізу документальних і візуальних матеріалів, інтерв'ювання та порівняльного аналізу.

Виконання індивідуальних завдань передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, коректне цитування та оформлення використаних джерел, самостійність дослідницьких висновків і відповідальне використання інформаційних та цифрових ресурсів.

Результати індивідуальної роботи можуть презентуватися під час семінарських занять, наукових дискусій, круглих столів або в межах захисту навчально-дослідницьких проєктів. Оцінювання здійснюється з урахуванням самостійності виконання, наукової обґрунтованості, логічності та аргументованості викладу, якості використаних джерел, рівня аналітичного опрацювання матеріалу та дотримання вимог академічної доброчесності.

Самостійна робота є невід'ємною складовою опанування дисципліни та спрямовується на поглиблення теоретичних знань, опрацювання наукової літератури, ознайомлення з сучасними антропологічними дослідженнями, виконання індивідуальних завдань і підготовку до аудиторних занять. Дослідницький компонент самостійної роботи передбачає формування навичок пошуку, відбору, критичного опрацювання та інтерпретації інформації.

Освітній процес може реалізовуватися в очній, дистанційній або змішаній формах із використанням електронних освітніх ресурсів і цифрових платформ. Застосування цифрових інструментів забезпечує доступ до наукових публікацій, електронних бібліотек, цифрових архівів, візуальних колекцій та інших інформаційних ресурсів, а також створює можливості для організації індивідуальної та групової роботи.

Методи навчання. Методична система дисципліни передбачає комплексне використання словесних, наочних, практичних, проблемно-пошукових, дослідницьких та інтерактивних методів.

До **словесних методів** належать проблемний і систематизований виклад навчального матеріалу, наукове пояснення, лекція, евристична бесіда, обговорення та дискусія. Їх застосування забезпечує засвоєння понятійно-категоріального апарату культурної антропології та формування здатності оперувати основними теоретичними концепціями.

Наочні методи передбачають використання схем, таблиць, карт, фотографій, етнографічних матеріалів, документальних відеоматеріалів, мистецьких творів та інших візуальних джерел. Вони сприяють конкретизації абстрактних теоретичних положень і формуванню навичок антропологічної інтерпретації культурних артефактів та практик.

Практичні методи реалізуються через виконання аналітичних вправ, роботу з етнографічними матеріалами, порівняльний аналіз культурних явищ, інтерпретацію символів і ритуалів, підготовку дослідницьких повідомлень та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Важливе місце посідають **проблемно-пошукові та дослідницькі методи**, зокрема постановка проблемних питань, аналіз наукових дискусій, висунення та обґрунтування гіпотез, порівняння теоретичних підходів, самостійний пошук і критична оцінка наукової інформації. Застосування цих методів сприяє розвитку дослідницьких компетентностей та формуванню навичок самостійного наукового мислення.

Для активізації пізнавальної діяльності використовуються **інтерактивні методи**, серед яких дискусії, дебати, круглі столи, робота в малих групах, мозковий штурм, рольове моделювання та аналіз конкретних культурних ситуацій (*case study*). Їх використання сприяє розвитку комунікативних компетентностей, уміння аргументувати наукову позицію та здійснювати колективний аналіз соціокультурних явищ.

Окрему роль відіграє **метод проєктів**, що передбачає самостійне або групове виконання навчально-дослідницьких проєктів, присвячених аналізу конкретних культурних практик, форм ідентичності, культурної пам'яті, міжкультурної взаємодії та актуальних проблем сучасної культури.

Поєднання зазначених форм і методів навчання забезпечує інтеграцію теоретичної, аналітичної та дослідницької складових підготовки, сприяє формуванню здатності застосовувати культурно-антропологічний підхід до інтерпретації культурних процесів і явищ та створює необхідні умови для розвитку самостійності, критичного мислення й академічної культури здобувачів освіти.

Сприяння формуванню м'яких навичок (Soft Skills) здобувачів

Опрацювання навчальної дисципліни «Культурна антропологія» передбачає не лише засвоєння теоретичних положень і методологічних засад антропологічного пізнання, а й цілеспрямований розвиток комплексу універсальних компетентностей, необхідних для академічної, професійної та суспільної діяльності. Застосування проблемно-орієнтованих, дослідницьких та інтерактивних форм навчання створює умови для формування критичного мислення, комунікативної компетентності, здатності до співпраці, самостійного прийняття рішень та ефективної адаптації до змінного соціокультурного середовища.

- проблемно-орієнтоване та дослідницьке навчання забезпечує розвиток критичного й аналітичного мислення, здатності самостійно визначати проблему, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати альтернативні наукові позиції та формулювати обґрунтовані висновки. Виконання індивідуальних і групових дослідницьких завдань сприяє формуванню навичок планування роботи, пошуку й опрацювання інформації,

розподілу завдань та відповідального виконання визначених дослідницьких функцій;

- аналіз культурних ситуацій та використання методу case study спрямовані на формування здатності застосовувати теоретичні положення культурної антропології для інтерпретації конкретних соціокультурних явищ. Розгляд проблем культурної ідентичності, міжкультурної взаємодії, культурних конфліктів, трансформації традицій та адаптації до культурного середовища розвиває навички прийняття аргументованих рішень у складних і неоднозначних ситуаціях;
- дискусійні та комунікативні форми роботи – семінари-дискусії, дебати, круглі столи, групові обговорення – сприяють розвитку академічної комунікації, навичок аргументованого висловлення думок, активного слухання та конструктивної взаємодії. Обговорення різних наукових підходів до інтерпретації культурних явищ формує толерантність до світоглядного та культурного різноманіття, здатність сприймати альтернативні позиції та вести наукову дискусію на засадах взаємної поваги;
- рефлексивно-аналітичні практики скеровані на формування здатності до самооцінювання результатів власної навчальної та дослідницької діяльності. Підготовка аналітичних есе, критичних відгуків, рефлексивних матеріалів та самооцінювання виконаних завдань сприяють усвідомленню власних сильних і проблемних сторін, розвитку академічної відповідальності, самостійності та здатності коригувати власні пізнавальні стратегії;
- цифрові та інтерактивні технології навчання розширюють можливості формування інформаційної та цифрової грамотності. Робота з електронними науковими ресурсами, цифровими бібліотеками, мультимедійними матеріалами, онлайн-платформами та інструментами спільної роботи сприяє розвитку навичок пошуку, критичного оцінювання та систематизації інформації. Використання цифрових засобів для підготовки й представлення результатів навчально-дослідницької діяльності водночас стимулює креативність, адаптивність і здатність ефективно працювати в сучасному інформаційному середовищі.

Застосування зазначених форм і методів навчання забезпечує комплексний розвиток критичного мислення, комунікативних здібностей, командної взаємодії, креативності, інформаційної грамотності, адаптивності, самостійності та академічної відповідальності, що становлять важливу складову професійної підготовки сучасного фахівця гуманітарного профілю.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Культурна антропологія» здійснюється відповідно до визначених програмних результатів навчання та передбачає комплексне оцінювання рівня засвоєння теоретичних знань,

сформованості аналітичних умінь і здатності застосовувати набуті знання під час аналізу культурних явищ і процесів.

Основними засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- усне опитування, індивідуальне повідомлення, участь у семінарському занятті та дискусії – оцінювання рівня засвоєння основних понять, категорій, концепцій і теоретичних положень культурної антропології, здатності до логічного та аргументованого викладу власної позиції;
- аналіз культурно-антропологічних матеріалів – оцінювання здатності здійснювати критичний аналіз етнографічних, текстових, візуальних та інших матеріалів, визначати їхній зміст, культурний контекст і дослідницький потенціал;
- аналітичні та проблемні завдання – перевірка здатності застосовувати теоретичні положення культурної антропології для інтерпретації конкретних культурних явищ, соціокультурних процесів і проблемних ситуацій;
- практичні роботи – оцінювання сформованості навичок використання основних методів культурно-антропологічного дослідження, зокрема спостереження, порівняльного аналізу, інтерпретації культурних практик та роботи з науковими й інформаційними ресурсами;
- індивідуальне навчально-дослідне завдання (есе, аналітичний огляд, наукове повідомлення, дослідницький проєкт) – оцінювання здатності самостійно визначати дослідницьку проблему, здійснювати пошук та опрацювання наукової інформації, застосовувати відповідний понятійно-методологічний апарат і формулювати обґрунтовані висновки;
- презентація результатів навчально-дослідної роботи – оцінювання здатності систематизувати, узагальнювати та представляти результати проведеної роботи, дотримуючись вимог академічної комунікації;
- модульний контроль – перевірка рівня засвоєння змістових модулів дисципліни, системності теоретичних знань і сформованості відповідних практичних умінь;
- підсумковий контроль – визначення рівня досягнення програмних результатів навчання за результатами опанування дисципліни в цілому.

Під час оцінювання враховуються рівень теоретичної підготовки, повнота й системність знань, здатність до аналізу та узагальнення інформації, обґрунтованість наукових суджень, самостійність виконання завдань, правильність використання наукової термінології, якість презентації результатів та дотримання принципів академічної доброчесності.

8. Форми контролю

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Культурна антропологія» здійснюється відповідно до принципів

систематичності, об'єктивності та комплексності й передбачає застосування поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється впродовж усього періоду вивчення дисципліни та спрямований на визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості практичних умінь і здатності застосовувати понятійно-категоріальний апарат культурної антропології під час аналізу культурних явищ і процесів. Поточне оцінювання здійснюється за результатами усних відповідей, участі у семінарських заняттях і дискусіях, виконання проблемних та аналітичних завдань, практичних робіт, аналізу культурно-антропологічних матеріалів, а також виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи.

Модульний контроль проводиться після завершення відповідних змістових модулів дисципліни та має на меті визначення рівня засвоєння системи знань, умінь і навичок за окремими тематичними блоками. Результати модульного контролю формуються з урахуванням накопичених балів за виконання передбачених навчальною програмою видів аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи, а також результатів контрольних заходів, передбачених відповідним змістовим модулем.

Підсумковий контроль проводиться у формі, визначеній навчальним планом, і скерований на комплексне оцінювання результатів опанування дисципліни. Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння основних теоретичних положень «Культурної антропології», розуміння закономірностей функціонування та трансформації культури, здатності аналізувати культурні явища в їхньому соціальному, історичному та антропологічному контекстах, а також застосовувати набуті знання й методи для інтерпретації конкретних культурних практик і соціокультурних процесів.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Політика оцінювання

6 балів.Здобувач демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу, повно й системно розкриває зміст теми, коректно використовує понятійно-категоріальний апарат культурної антропології, характеризує та порівнює основні наукові концепції й підходи. Виявляє здатність до самостійного критичного аналізу культурних явищ, аргументовано формулює власні судження, встановлює причинно-наслідкові та міждисциплінарні зв'язки, робить обґрунтовані висновки.

5 балів.Здобувач демонструє достатній рівень знань, правильно й послідовно розкриває основний зміст теми, володіє базовою науковою термінологією, характеризує ключові положення та підходи. Здатний застосовувати набуті знання для аналізу культурних явищ і наводити відповідні приклади. Відповідь загалом аргументована, однак може містити окремі неточності або недостатньо розгорнуті аналітичні висновки.

4 бали.Здобувач демонструє належний рівень засвоєння основного матеріалу, відтворює ключові положення теми, розуміє зміст основних понять і концепцій, однак має труднощі з їх систематизацією, порівнянням та застосуванням до конкретних культурних ситуацій. Відповідь переважно правильна, але характеризується недостатньою аргументованістю та окремими змістовими неточностями.

3 бали.Здобувач демонструє задовільний рівень знань, володіє окремими основними поняттями та положеннями теми, проте розкриває її зміст фрагментарно. Відчуваються труднощі у встановленні взаємозв'язків між культурними явищами, застосуванні теоретичних положень та формулюванні самостійних висновків. Відповідь містить неточності, які не перешкоджають загальному розумінню матеріалу.

2 бали.Здобувач демонструє низький рівень засвоєння навчального матеріалу. Відтворює лише окремі факти, терміни або положення теми, має суттєві труднощі з поясненням основних понять і концепцій. Не виявляє достатньої здатності до аналізу культурних явищ та встановлення між ними взаємозв'язків; відповідь є неповною та недостатньо аргументованою.

1 бал.Здобувач демонструє мінімальний рівень знань. Відтворює окремі терміни або фрагменти навчального матеріалу, не розуміючи їхнього змістового взаємозв'язку. Не здатний самостійно розкрити зміст проблематики, застосувати теоретичні положення або сформулювати обґрунтовані висновки.

0 балів.Результат навчання не продемонстровано. Здобувач не володіє необхідним обсягом навчального матеріалу, не може розкрити зміст теми, правильно використати основні поняття та категорії культурної антропології або виконати передбачене навчальне завдання.

Завдання самостійної роботи (10 балів)(пункт 5.5) перевіряються шляхом усного опитування на початку практичного заняття, до якого вони належать, а також ураховуються під час оцінювання відповідного практичного заняття (аналіз підготовлених матеріалів, глосаріїв, порівняльних таблиць, схем періодизації тощо); окремого тестування завдань самостійної роботи не передбачено.

ІНДЗ (10 балів) – (реферативно-аналітична доповідь за темою з переліку 5.6 або за узгодженою з викладачем темою).

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Модуль 1 (30 балів)					Модуль 2 (30 балів)				
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
ІНДЗ									30
Самостійна робота									10
Загальна кількість балів									100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100-бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою
		екзамен
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
64-74	D	задовільно
60-64	E	
35-59	FX	незадовільно

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Виконання передбачених навчальною програмою завдань здійснюється здобувачами освіти у встановлені викладачем терміни. Дотримання визначених дедлайнів є складовою організації систематичної навчальної роботи та враховується під час поточного оцінювання.

У разі невиконання або несвоєчасного виконання навчальних завдань можливість їх подальшого виконання та оцінювання визначається відповідно до встановленого в університеті порядку. Перескладання контрольних заходів здійснюється за погодженням із деканатом та за наявності документально підтверджених поважних причин.

Порядок дій у випадку виникнення спірних або конфліктних ситуацій визначається відповідно до чинних нормативних документів університету, зокрема «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка».

Політика щодо академічної доброчесності

Освітня діяльність у межах дисципліни здійснюється на засадах академічної доброчесності, що передбачає самостійність виконання навчальних і дослідницьких завдань, достовірність представлених результатів, належне посилання на використані джерела та дотримання норм академічної етики.

Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися вимог «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка».

Не допускаються списування, використання сторонньої допомоги під час виконання індивідуальних контрольних завдань, несанкціоноване використання чужих результатів роботи, а також інші форми порушення академічної

добросовісності. У разі встановлення факту академічної недобросовісності результати відповідної роботи оцінюються відповідно до нормативних вимог університету.

Використання мобільних пристроїв, персональних комп'ютерів та інших цифрових засобів під час аудиторних занять допускається в межах виконання навчальних завдань і за умови їх відповідності меті заняття. Порядок та доцільність використання таких засобів визначаються викладачем.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування аудиторних занять є важливою умовою належного опанування змісту навчальної дисципліни та участі в освітньому процесі. Здобувачі освіти мають своєчасно долучатися до лекційних, семінарських і практичних занять та брати активну участь у передбачених видах навчальної діяльності.

У разі відсутності на занятті з об'єктивних причин здобувач зобов'язаний самостійно опрацювати пропущений навчальний матеріал та виконати визначені викладачем завдання. Порядок відпрацювання пропущених занять узгоджується з викладачем відповідно до встановлених в університеті вимог.

За наявності об'єктивних обставин, зокрема стану здоров'я, особливостей дуальної форми здобуття освіти, офіційного працевлаштування, участі в академічній мобільності чи міжнародному стажуванні, допускається організація навчання в дистанційному форматі за попереднім погодженням із викладачем та відповідно до чинного порядку організації освітнього процесу.

10. Політика використання штучного інтелекту в межах навчальної дисципліни

Використання технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративних моделей, у процесі опанування навчальної дисципліни «Культурна антропологія» допускається за умови дотримання вимог академічної доброчесності, принципів академічної етики та відповідних нормативних документів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Застосування інструментів ШІ розглядається як допоміжний засіб навчальної та дослідницької діяльності, який не може замінювати самостійну інтелектуальну роботу здобувача освіти. Використання таких технологій має сприяти поглибленню навчального матеріалу, розвитку дослідницьких навичок і вдосконаленню способів опрацювання інформації.

Допустимими напрямками використання ШІ є пошук і попереднє структурування інформації, формування пошукових запитів, систематизація матеріалів, переклад, мовне та стилістичне редагування власного тексту, підготовка допоміжних матеріалів, а також генерування ідей для подальшого самостійного дослідження. Результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають обов'язковій перевірці здобувачем освіти та не можуть розглядатися як безумовно достовірні.

Не допускається використання генеративного ШІ для повної або часткової заміни самостійного виконання навчальних, контрольних чи індивідуальних навчально-дослідних завдань, якщо це не передбачено умовами конкретного завдання. Подання згенерованого ШІ матеріалу як результату власної інтелектуальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності.

Здобувач освіти несе відповідальність за зміст і достовірність результатів роботи, підготовленої із застосуванням технологій ШІ, зокрема за правильність фактологічних відомостей, наукових положень, цитувань і бібліографічних посилань. Особлива увага має приділятися перевірці інформації, оскільки генеративні системи можуть продукувати фактичні помилки, некоректні інтерпретації або вигадані джерела.

У разі використання ШІ під час виконання навчального чи дослідницького завдання здобувач повинен забезпечити прозорість такого використання відповідно до вимог викладача та чинних університетських нормативних документів. За необхідності зазначаються назва використаного інструменту, характер його застосування та етап роботи, на якому було залучено технологію ШІ.

Використання штучного інтелекту не звільняє здобувача освіти від необхідності самостійно осмислювати, перевіряти, інтерпретувати та аргументувати отримані результати. Ключовим критерієм оцінювання залишається самостійність, обґрунтованість і академічна доброчесність виконаної роботи.

Недеклароване або неправомірне використання технологій ШІ, спрямоване на уникнення самостійного виконання навчального завдання чи привласнення результатів, згенерованих іншими особами або системами, є порушенням академічної доброчесності та тягне за собою відповідальність відповідно до нормативних документів університету.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Матеріально-технічне та програмне забезпечення навчальної дисципліни «Культурна антропологія» має забезпечувати реалізацію лекційних, семінарських і практичних занять, самостійну та індивідуальну навчально-дослідницьку діяльність здобувачів освіти, а також опрацювання текстових, візуальних, аудіовізуальних і цифрових матеріалів.

Мультимедійне та комп'ютерне обладнання – мультимедійний проектор, інтерактивна дошка або мультимедійний екран, персональні комп'ютери чи ноутбуки з доступом до мережі Інтернет. Обладнання використовується для демонстрації навчальних матеріалів, візуальних джерел, етнографічних матеріалів, картографічних та аудіовізуальних ресурсів, а також для виконання практичних і дослідницьких завдань.

Платформа дистанційного навчання Moodle – використовується для організації освітнього процесу, розміщення навчально-методичних матеріалів, завдань для самостійної роботи, тестових матеріалів, організації комунікації між учасниками освітнього процесу та здійснення поточного й модульного контролю.

Електронні наукові бібліотеки та інформаційні ресурси – електронні каталоги бібліотек, наукові репозитарії, цифрові колекції, бібліографічні та повнотекстові бази даних. Їх використання забезпечує пошук, відбір і критичне опрацювання наукової літератури, етнографічних матеріалів та інших інформаційних ресурсів, необхідних для виконання навчально-дослідницьких завдань.

Бібліографічні менеджери – застосовуються для систематизації наукової літератури, формування електронних бібліографічних баз, збереження бібліографічних даних та автоматизованого оформлення посилань і списків використаних джерел відповідно до встановлених академічних вимог.

Інструменти візуального та мультимедійного аналізу – програмні засоби для перегляду, систематизації та інтерпретації фотографій, відеоматеріалів, аудіозаписів, картографічних матеріалів, графічних зображень та інших форм культурної репрезентації. Їх використання спрямоване на формування навичок аналізу візуальних і цифрових проявів культури.

Геоінформаційні та картографічні ресурси (зокрема QGIS та інші доступні картографічні сервіси) – можуть використовуватися для просторового представлення й аналізу культурних явищ, міграційних процесів, поширення культурних практик, етнокультурних особливостей регіонів та інших просторово зумовлених соціокультурних процесів.

Цифрові інструменти пошуку та верифікації інформації – пошукові системи, сервіси перевірки цифрових матеріалів, архівування вебресурсів та інші інструменти критичного опрацювання інформації. Вони використовуються для перевірки походження, контексту та достовірності цифрових матеріалів, що залучаються до навчально-дослідницької роботи.

Інструменти генеративного штучного інтелекту – можуть застосовуватися як допоміжні засоби для пошуку й структурування інформації, формування дослідницьких запитів, мовного редагування та підготовки допоміжних матеріалів за умови дотримання вимог академічної доброчесності та політики університету щодо використання технологій штучного інтелекту.

Офісне та презентаційне програмне забезпечення – використовується для підготовки текстових документів, таблиць, презентацій, аналітичних матеріалів, оформлення результатів індивідуальної та групової роботи.

Застосування зазначених інструментів, обладнання та програмного забезпечення спрямоване на формування цифрової, інформаційної та дослідницької компетентностей здобувачів освіти, забезпечення доступу до сучасних наукових ресурсів і розширення можливостей аналізу культурних явищ із використанням традиційних та цифрових методів культурної антропології.

12. Рекомендована література

Основна

1. Гейзінга Й. Homo ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури / пер. з англ. О. Мокровольський. Київ: Основи, 1994. 250 с.
2. Сегеда С. П. Основи антропології: навч. посіб. для вищих навч. закладів. Київ : Либідь, 1995. 208 с.
3. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу. Етногенетичний аспект. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2001. 255 с.
4. Сегеда С. П. Антропологія : навч. посіб. для студентів гуманітар. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2001. 335 с.
5. Історія європейської ментальності / за ред. П. Дінцельбахера ; пер. з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с.
6. Яковенко Н. М. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ: Критика, 2002. 416 с.
7. Сегеда С. П. *У пошуках предків*. Антропологія та етнічна історія України. Київ: Наш час, 2012. 432 с.
8. Поправко О. В. Антропологія: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
9. Сегеда С. П. Антропологія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2018. 320 с.
10. Петриківська О. С. Культурна антропологія: навчально-методичний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 112 с.
11. Sutton M. Q. A Concise Introduction to Cultural Anthropology. 1st ed. Routledge, 2022. 172 p.
12. Борисова О. В. Соціальна антропологія: підручник. Київ: Кондор-видавництво, 2024. 420 с.
13. Balée W. Inside Cultures: An Introduction to Cultural Anthropology. 4th ed. Routledge, 2026. 360 p.
14. Eller J. D. Cultural Anthropology: Global Forces, Local Lives. 5th ed. Routledge, 2026. 480 p.

Додаткова

15. Вовк Хв. Антропометричні дослідження українського населення Галичини, Буковини й Угорщини / Матеріали до українсько-руської етнології. Львів, 1908. Т. 10. С. 1–39.
16. Дяченко В. Не тільки чорні брови, карії очі (антропологічні типи на етнічній території українського народу). *Віче*. 1992. № 4. С. 114–122.
17. Дяченко В., Сегеда С. Антропологічна характеристика населення. *Поділля*. 1994. С. 69–74.
18. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. Київ: Мистецтво, 1995. 336 с.

19. Еллюль Ж. Техніка або виклик століття / Сучасна зарубіжна соціальна філософія: хрестоматія. Київ: Либідь, 1996. С. 25–57.
20. Головка Б. А. Філософська антропологія: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1997. 240 с.
21. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Київ: Основи, 1997. 492 с.
22. Донченко О. А., Романенко Ю. В. Архетипи соціального життя і політика: глибинні регулятиви психополітичного повсякдення. Київ: Либідь, 2001. 334 с.
23. Докупай Ю. Постмодерністське бачення культурної антропології як науки (проблеми, дискусії). *Матістеріум НаУКМА*. 2003. Вип. 12: Культурологія. С. 13–14.
24. Дельєж Р. Нариси з історії антропології: школи, автори, теорії / пер. з фр. Є. Марічева. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 288 с.
25. Корнієнко Н. Запрошення до хаосу. Театр (художня культура) і синергетика. Спроба нелінійності. Київ: Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса, 2008. 246 с.
26. Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології: зб. наук. пр. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2011. 479 с.
27. Теліженко Л. В. Постнекласична модель цілісної людини: монографія. Київ: ЦГО НАН України, 2011. 283 с.
28. Ситник О. С. Культурна антропологія: походження людини і суспільства: посіб. для студ. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. 179, [24] с.
29. Борисова О. В. Соціальна антропологія: навч. посіб. Київ: Кондор-видавництво, 2016. 224 с.
30. Вовк Ф. К. Студії з української етнографії та антропології: нова редакція. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2022. 464 с.
31. Stocking G. W. Jr. *Race, Culture, and Evolution: Essays in the History of Anthropology*. Chicago: University of Chicago Press, 1982. 408 p.

13. Інформаційні ресурси

1. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43059
2. <http://www.lvivcenter.org/download.php?downloadid=156>
3. <http://vlp.com.ua/node/9531>
4. <https://beta.wikiversity.org/wiki/Portal>
5. http://old.filos.lnu.edu.ua/Visnyk/2009_12/17.pdf
6. http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2011/11somapp.pdf
7. <https://platfor.ma/magazine/text-sq/science/tina-polek/>
8. <http://uamoderna.com/book/anthropology-of-space>
9. <https://blogs.korrespondent.net/blog/science/3493652/>
10. http://tvoemisto.tv/exclusive/vid_natsionalizmu_do_it_antropolog_z_ugorshchyny_pro_identychnist_lvivyan_87207.html

14. Перелік рекомендованих ресурсів

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих у межах неформальної та/або інформальної освіти, відповідно до чинних нормативних документів університету. Визнання таких результатів здійснюється за умови підтвердження їх відповідними документами та відповідності результатів навчання, визначених освітньою програмою і робочою програмою навчальної дисципліни.

Для поглиблення теоретичної підготовки, розвитку дослідницьких компетентностей та розширення уявлень про сучасні напрями культурно-антропологічних студій рекомендовано використання таких ресурсів:

Фахові ресурси з культурної та соціальної антропології:

- електронні ресурси професійних антропологічних асоціацій та наукових установ, що містять актуальні дослідження з культурної, соціальної та прикладної антропології;
- цифрові колекції, етнографічні бази даних та електронні архіви, що забезпечують доступ до текстових, візуальних, аудіо- та аудіовізуальних матеріалів;
- наукові періодичні видання з культурної антропології, етнології, соціальної антропології, антропології культури та міжкультурної комунікації;
- електронні наукові бібліотеки та бібліографічні бази даних для самостійного пошуку й опрацювання актуальної наукової літератури.

Ресурси з культурної спадщини України:

- електронні ресурси наукових установ Національної академії наук України, закладів вищої освіти, музеїв, архівів та культурних інституцій;
- цифрові колекції, каталоги та інформаційні ресурси, присвячені традиційній культурі, етнокультурному різноманіттю, матеріальній і нематеріальній культурній спадщині України;
- ресурси, присвячені проблемам культурної пам'яті, ідентичності, традиції та трансформації культурних практик.

Ресурси з міжкультурної комунікації та культурного різноманіття:

- онлайн-курси та освітні матеріали, присвячені міжкультурній взаємодії, культурній різноманітності, культурним відмінностям та механізмам подолання міжкультурних бар'єрів;
- матеріали міжнародних наукових та освітніх організацій, присвячені питанням культурного різноманіття, прав людини, культурної спадщини та міжкультурного діалогу.

Цифрові ресурси та інструменти антропологічного дослідження:

- цифрові бібліотеки, репозитарії та наукові пошукові системи;
- електронні картографічні та візуалізаційні ресурси для просторового представлення культурних явищ;
- цифрові колекції фотографій, відео, аудіозаписів та інших матеріалів, придатних для культурно-антропологічного аналізу;

- інструменти опрацювання та систематизації якісних і кількісних даних, що можуть використовуватися під час виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Ресурси для академічної доброчесності та дослідницької культури

Здобувачам рекомендовано використовувати освітні ресурси, присвячені академічній доброчесності, академічному письму, критичному оцінюванню інформації, коректному цитуванню та відповідальному використанню цифрових технологій і систем штучного інтелекту.

Самостійний вибір додаткових ресурсів здійснюється з урахуванням їхньої наукової авторитетності, актуальності, відповідності тематиці дисципліни та можливості перевірки представленої інформації. Під час використання електронних ресурсів здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та коректно оформлювати посилання на використані матеріали.

15. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами вищої освіти здійснюється в межах освітнього процесу під час лекційних, семінарських і практичних занять, індивідуальних консультацій, а також із використанням корпоративної електронної пошти та системи дистанційного навчання. Для організаційної комунікації можуть використовуватися погоджені учасниками освітнього процесу цифрові засоби зв'язку.

Консультаційна підтримка здобувачів здійснюється відповідно до встановленого графіка або за попередньою домовленістю з викладачем. Формат консультації – очний або дистанційний – визначається з урахуванням характеру навчального завдання та організаційних умов освітнього процесу.

У разі пропуску навчального заняття здобувач освіти самостійно опрацьовує відповідний навчальний матеріал та виконує визначені викладачем завдання. За необхідності відпрацювання пропущених занять здійснюється у формі та строки, погоджені з викладачем відповідно до встановленого порядку організації освітнього процесу.

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності, недискримінації, відповідальності та професійної етики. У процесі обговорення культурних, світоглядних, релігійних, етнічних та інших соціокультурних питань особливого значення набувають неупередженість, коректність формулювань, повага до культурного різноманіття та недопущення стереотипізації чи дискримінаційних суджень.

Під час семінарських занять і дискусій очікується дотримання академічної культури спілкування: аргументованість висловлювань, уважне ставлення до альтернативних позицій, недопущення особистих оцінок учасників дискусії та орієнтація на змістовне обговорення наукової проблеми.

Під час дистанційного навчання учасники освітнього процесу дотримуються норм цифрового етикету: своєчасно приєднуються до онлайн-занять, дотримуються встановленого регламенту, використовують засоби комунікації відповідно до їхнього навчального призначення та не перешкоджають роботі інших учасників.

Електронна та письмова комунікація з викладачем має здійснюватися у коректній формі з чітким визначенням мети звернення та зазначенням необхідного контексту навчального питання. Відповідальне та етичне використання цифрових засобів комунікації розглядається як складова загальної академічної культури здобувача вищої освіти.